

THE ESSENCE AND STRUCTURE OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS FOR TEACHING FOREIGN LANGUAGES IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ДО ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Zhupanyk O.I./ Жупаник О.І.

trainee teacher/викладач-стажист

ORCID: 0000-0002-0567-8158

Pavlo Tychnya Uman State Pedagogical University, Uman, Sadova, 2, 20300

Анотація. У статті представлено дослідження, у якому розглядається професійна підготовка майбутніх вчителів іноземних мов до викладання в умовах цифровізації освітнього процесу. Розкрито поняття «цифрової трансформації» у сфері освіти і науки, що означає створення цифрової інфраструктури, забезпечення безпеки в електронному освітньому середовищі, підвищення цифрової компетентності здобувачів освіти, оптимізацію процесів і освітніх послуг, а також автоматизацію збору та аналізу даних. Крім того, було окреслено стан розробленості обраної проблеми та з'ясовано сутність ключових понять теми наукового дослідження, серед яких «оцифрування», «цифровізація», «диджиталізація», а також визначено їх основні види та особливості. Також було виявлено потенційні труднощі під час застосування здобувачами освіти цифрових технологій та зазначено можливі шляхи їх подолання.

Ключові слова: оцифрування, цифровізація, мовні компетентності, соціокультурність, диджиталізація, «біти», здобувач вищої освіти, дистанційне навчання, іноземна мова, освіта.

Вступ.

За останні кілька років вітчизняна система освіти зіштовхнулася з чималою кількістю викликів. Зокрема, після початку пандемії COVID-19 у березні 2020 року Міністерством освіти і науки було прийнято рішення про закриття всіх навчальних закладів в Україні та перехід на дистанційний режим роботи. Оскільки ні українські школи, ні університети не мали необхідного досвіду дистанційного навчання, освітяни виявили велику потребу у методичних рекомендаціях для ефективного його здійснення.

При цьому, станом на сьогодні, ефективність застосування інформаційних технологій у вивченні іноземних мов є беззаперечною і визнається рядом вітчизняних та іноземних науковців: Арешонков В. Ю., Бербенюк І., Вілла Д., Гаррет Н., Колеснікова І. В., Лютге К., Мерсе Т., Овчарек К., Сбруєва А. А., Семеніхіна О.В., Юрченко А.О., Станнارد М. та інші.

Однак в Україні досі існує чимало проблем, пов'язаних з необхідністю автоматизації освітнього процесу та низьким рівнем цифрової компетентності вчителів, недостатньою матеріально-технічною забезпеченістю у закладах освіти тощо.

Недостатня висвітленість цієї проблеми, а також необхідність створення безпечного електронного освітнього середовища для здобувачів освіти саме в Україні, необхідність інтеграції нашої країни у міжнародний освітній простір зумовили вибір теми дослідження. Метою ж нашої дослідження є

проаналізувати стан розробленості проблеми професійної підготовки майбутніх вчителів до викладання іноземних мов в умовах цифровізації освітнього процесу та виявити особливості та потенційні труднощі під час застосування здобувачами освіти цифрових технологій.

Основна частина.

До однієї з основних проблем, яку часто пов'язують з дистанційним навчанням, є цифрова нерівність. Це означає, що не всі здобувачі освіти мають однаковий доступ до необхідних технічних можливостей, які стали важливими під час переходу на новий режим роботи. Зокрема, згідно з даними Держстату, домогосподарства у селах майже вдвічі рідше мають доступ до Інтернету, ніж у великих містах [2]. Це призводить до того, що учні, які навчаються у сільських районах, частіше зіштовхуються зі значно обмеженим доступом до дистанційного навчання або можуть зовсім його не мати. Ця проблема також стосується студентів, бо через введення жорстких карантинних заходів багато з них повернулися додому, і теж можуть не мати належного Інтернет-з'єднання для навчання.

Крім того, існує інша, суто технічна проблема пов'язана з недостатнім матеріальним забезпеченням здобувачів освіти та викладачів. У результаті опитування, проведеного освітнім омбудсменом, виявлено, що більшість дітей використовували виключно мобільні телефони під час дистанційного навчання. Однак такі засоби не здатні повністю забезпечити освітні потреби учнів та студентів. повноцінне задоволення потреб, необхідних для якісного навчання [5].

Слід зазначити, що викладачі також безпосередньо зіштовхнулися із низкою труднощів під час карантину. Зокрема, найбільшою проблемою стала відсутність базових методичних рекомендацій організації дистанційного навчання в закладах освіти на початку пандемії. Однак із часом ситуація не значно покращилася.

Згідно з опитуванням проведеним Державною службою якості освіти, близько 94% вчителів у школі використовували лише один застосунок для комунікації з учнями. Цим застосунком виявився Viber. Такий підхід обмежував можливість учням повноцінно засвоювати навчальні матеріали, адже основна їх частина залишалась на самостійне опрацювання. Вчителі могли лише надсилати завдання у месенджері і не надавати школярам потрібної підтримки та допомоги [4].

Крім того в 2022 році учасники освітнього процесу в Україні зіштовхнулися з безпрецедентним викликом – війною. Повномасштабне вторгнення Росії, яке розпочалося 24 лютого 2022 року, призвело до тяжких наслідків для здобувачів освіти та викладачів. Зокрема, згідно з опитуванням Державної служби якості освіти, було виявлено, що «кожен четвертий здобувач фахової передвищої освіти (24%) третини опитаних ЗФПО, не може брати повноцінну участь в освітньому процесі за формами, запропонованими відповідним закладом освіти» [4]. Схожа ситуація спостерігається і в закладах професійної, вищої та фахової передвищої освіти.

Можемо дійти висновку, що в контексті останніх подій з'явилася

необхідність трансформувати уже наявну систему з урахуванням особливостей дистанційного навчання, що супроводжується цифровізацією навчального процесу.

Незважаючи на те, що цифровізація освіти є потужним трендом в умовах реформування та модернізації глобального освітнього середовища, сутність та структура професійної підготовки майбутніх вчителів до викладання іноземних мов в умовах цифровізації освітнього процесу досі залишаються не досить дослідженими.

Тому насамперед виникає необхідність з'ясувати зміст поняття «цифровізація». Згідно з Дж. Бренненом та Д. Крайсом, цей термін є напряду пов'язаним із «оцифруванням». Вони стверджують, що «цифровізація» та «оцифрування» — це два концептуальні поняття, які тісно пов'язані між собою та часто використовуються як взаємозамінні в широкому діапазоні літератури. При чому «оцифрування» є матеріальним процесом перетворення аналогових потоків інформації в цифрові «біти». «Цифровізація» ж визначається як спосіб реструктуризації багатьох сфер суспільного життя навколо цифрової комунікації та медіа-інфраструктури, що є одним із наслідків «оцифрування» [7].

У той же час, І. Малик вважає, що цифровізація є зміною парадигми комунікації і загальної взаємодії людей один з одним і соціумом [3].

Л. Гаврілова і Я. Топольник розглядають зміст цього терміну не тільки в контексті перекладу інформації в електронну форму, а й як «комплексне вирішення інфраструктурного, управлінського, поведінкового, культурного характеру» [1].

Говорячи про феномен цифровізації, слід також зазначити, що різні аналітики та прогнозисти (переважно британські, зокрема Тім Бернерс-Лі – один із винахідників Всесвітньої павутини) розглядають перехід освітнього процесу на цифрову стадію як переломний момент в історії освіти [8].

Українські педагоги також розуміють важливість цього процесу. Саме тому, міністерством освіти визначено таке основне завдання цифровізації освіти: здійснення комплексної роботи над побудовою екосистеми цифрових рішень у сфері освіти та науки, включно зі створенням безпечного електронного освітнього середовища, забезпечення необхідної цифрової інфраструктури закладів та установ освіти і науки, підвищення рівня цифрової компетентності, цифрова трансформація процесів та послуг, а також автоматизація збору і аналізу даних [6].

Можемо дійти висновку, що в контексті останніх подій цифровізація є пріоритетним напрямком розвитку освіти в Україні. Це один із головних шляхів трансформації навчального процесу, що передбачає використання новітніх технологій з метою покращення якості та доступності освіти, збільшення індивідуалізації і диференціації навчання, а також розвитку і зміцнення цифрової компетентності особистості. Крім того, такий «диджитальний» перехід сприяє повній зміні освітньої парадигми, забезпечуючи новий рівень комунікації зі світом навколо та є потужним інструментом для оптимізації навчального та навчально-наукового середовища.

Висновки.

Під час написання статті нами було опрацьовано значну кількість педагогічної та методичної літератури з висвітлення питань «соціокультурна компетентність» та «цифровізація освітнього процесу»; проаналізовано особливості компетентнісного підходу до навчання та окреслено різницю в поняттях «оцифрування» та «цифровізація».

Дослідивши основні тенденції та особливості професійної підготовки студентів філологічних факультетів в Україні ми виявили, що вітчизняна система освіти виявилася неготовою до викликів дистанційного навчання.

Проведений аналіз особливостей цифрових технологій та процесу цифровізації вищої освіти вказує на те, що ці технології роблять освітній процес більш мобільним, диференційованим та індивідуалізованим. З цими інноваціями цифрові технології не замінюють викладача, а доповнюють його взаємодію зі студентами. Заняття, що базуються на застосуванні цифрових технологій, наділені такими перевагами, як адаптивність, керованість, інтерактивність, поєднання індивідуальної та групової роботи, а також гнучкість у часовому плануванні навчання.

Крім того, сучасні технології, а саме різноманітні аудіовізуальні матеріали, сторінки в соціальних мережах, популярні відеохостинги, освітні платформи тощо сприяють ефективнішому формуванню компетентностей здобувачів освіти, серед яких особливе місце посідає соціокультурна.

Причому формування такого виду компетентностей є особливо складним, адже цей процес передбачає ретельний відбір оригінальних англомовних інтерактивних цифрових матеріалів. До основних характеристик, які варто враховувати у виборі належать: вік та мовний рівень здобувачів освіти, відповідність матеріалів навчальній меті та темі уроку, функціональність матеріалу, жанрова приналежність, читабельність, ефективність, спосіб презентації тощо.

Формування мовних компетентностей під час професійної підготовки майбутніх вчителів до викладання іноземних мов в умовах цифровізації освітнього процесу має супроводжуватися детальними методичними рекомендаціями для ефективного його здійснення. Кількість таких нормативних документів наразі є обмеженою, що створює поле для подальших досліджень.

Література:

1. Гаврілова Л. Г., Топольник Я. В. Цифрова культура, цифрова грамотність, цифрова компетентність як сучасні освітні феномени. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. №5. С. 1-14.

2. Доступ домогосподарств України до інтернету. *Державна служба статистики України*. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2022/zb/07/zb_dd_internet_21.pdf (дата звернення: 03.08.2023).

3. Малик І. П. Тенденції розвитку інформаційної економіки в Україні. *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту*. 2013. №14. С. 25-34.

4. Опитування щодо питань організації навчання у закладах фахової передвищої освіти у 2021/2022 навчальному році в умовах воєнного стану. Державна служба якості освіти України. URL: [https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2023/08/IAD II kvartal FPO ZVO SQE-2023.pdf](https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2023/08/IAD_II_kvartal_FPO_ZVO_SQE-2023.pdf) (дата звернення: 03.08.2023).

5. Результати опитування батьків «Навчання дітей під час карантину». Освітній омбудсмен України. URL: <https://eo.gov.ua/wp-content/uploads/2020/04/Rezultaty-opytuvannya-22Navchannia-ditey-pid-chas-karantynu22.pdf> (дата звернення: 03.08.2023).

6. Цифрова трансформація освіти і науки. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/cifrova-transformaciya-osviti-ta-nauki> (дата звернення: 01.08.2023).

7. Digitalization. *The Wiley Blackwell-ICA international encyclopedias of communication series*. URL: <https://www.wiley.com/en-ae/The+International+Encyclopedia+of+Digital+Communication+and+Society%2C+3+Volume+Set-p-9781118290743> (дата звернення: 03.08.2023).

8. Stuart K. What every parent needs to know about video games: a crash course. URL: <https://www.theguardian.com/technology/2014/jun/02/parents-guide-videogames-playstation-xbox-wii-apps-children> (дата звернення: 03.08.2023)

References:

1. Havrilova L. H., Topolnyk Y. V. (2017). Tsyfrova kultura, tsyfrova hramotnist, tsyfrova kompetentnist yak suchasni osvitni fenomeny [Digital culture, digital literacy, digital competence as modern educational phenomena] in *Informatsiyni tekhnolohiyi i zasoby navchannya* [Information technologies and teaching aids], issue 5, vol.1, pp. 1-14.

2. [Dostup domohospodarstv Ukrainy do internetu. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [Access of Ukrainian households to the Internet. State Statistics Service of Ukraine] Retrieved from: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2022/zb/07/zb_dd_internet_21.pdf

3. Malyk I. P. (2013). Tendentsiyi rozvytku informatsiynoyi ekonomiky v Ukraini [Trends in the development of the information economy in Ukraine] in *Visnyk Skhidnoyevropeyskoho universytetu ekonomiky i menedzhmentu* [Trends in the development of the information economy in Ukraine], issue 14, pp. 25-34.

4. Opytuvannya shchodo pytan orhanizatsiyi navchannya u zakladakh fakhovoyi peredvyshchoyi osvity u 2021/2022 navchal'nomu rotsi v umovakh voyennoho stanu. Derzhavna sluzhba yakosti osvity Ukrainy [Survey on issues of organization of training in institutions of vocational pre-higher education in the 2021/2022 academic year under martial law. State Education Quality Service of Ukraine.] Retrieved from: [https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2023/08/IAD II kvartal FPO ZVO SQE-2023.pdf](https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2023/08/IAD_II_kvartal_FPO_ZVO_SQE-2023.pdf)

5. Rezultaty opytuvannya batkiv «Navchannya ditey pid chas karantynu». Osvitniy ombudsmen Ukrainy. [Results of the survey of parents “Education of children during quarantine”. Educational Ombudsman of Ukraine] Retrieved from: <https://eo.gov.ua/wp-content/uploads/2020/04/Rezultaty-opytuvannya-22Navchannia-ditey-pid-chas-karantynu22.pdf>

6. Tsyfrova transformatsiya osvity i nauky. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy [Digital transformation of education and science. Ministry of Education and Science of Ukraine] Retrieved from: <https://mon.gov.ua/ua/tag/cifrova-transformaciya-osviti-ta-nauki>

7. Digitalization. *The Wiley Blackwell-ICA international encyclopedias of communication series*. Retrieved from: <https://www.wiley.com/en-ae/The+International+Encyclopedia+of+Digital+Communication+and+Society%2C+3+Volume+Se>

t-p-9781118290743

8. Stuart K. What every parent needs to know about video games: a crash course. Retrieved from: <https://www.theguardian.com/technology/2014/jun/02/parents-guide-videogames-playstation-xbox-wii-apps-children>

Abstract. *The article presents a study that examines the professional training of future teachers of foreign languages for teaching in the conditions of digitization of the educational process. The concept of "digital transformation" in the field of education and science, which means creating a digital infrastructure, ensuring security in the electronic educational environment, increasing the digital competence of students, optimizing processes and educational services, as well as automating data collection and analysis, is revealed. In addition, the state of development of the problem is outlined and the essence of the key concepts of the topic of this scientific research is clarified, including "digitization" and "digitalization". Their main types and features are defined. Potential difficulties during the use of digital technologies by university students were also identified and possible ways to overcome them were indicated.*

Key words: *digitization, digitalization, language competence, "bits", students, social culture, distance learning, foreign language, education.*